

УДК 378:37.013.42:7.071.2:37.091.3(477.54-25)

© Жуков В. П., 2025.

<https://orcid.org/0000-0002-7845-6222>

<https://doi.org/10.34142/23128046.2025.59.10>

В. П. Жуков

РЕАЛІЗАЦІЯ ПАРТИСИПАТИВНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРЕДМЕТІВ МИСТЕЦЬКОГО ЦИКЛУ В ХАРКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ

У статті представлено шляхи реалізації партисипативного підходу в процесі підготовки майбутніх учителів предметів мистецького циклу в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди.

З'ясовано, що партисипативний підхід до підготовки вчителів виступає своєрідною моделлю, в якій здобувачі активно залучаються до процесу прийняття рішень та поділяють відповідальність за своє навчання і формування освітнього середовища. В основі зазначеного підходу лежить спільна творчість, активне залучення майбутніх фахівців до обговорення, голосування та навіть моделювання освітніх ситуацій, з метою підвищення їх самостійності та мотивації у процесі навчання. Визначено провідні принципи партисипативного підходу – прийняття спільних рішень; розподіл відповідальності між учасниками освітнього процесу; розвиток активності та самостійності; формування освітнього середовища; рівноправне партнерство; спільне створення знань; розширення можливостей; спільні зміни.

Наголошено на тому, що кафедри музичного мистецтва та образотворчого мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди широко реалізують партисипативний підхід при організації освітньої діяльності здобувачів як бакалаврського, так і магістерського рівня (спеціальність А4.12 Середня освіта (Мистецтво. Образотворче мистецтво) та А4.13 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво)).

Проведене дослідження дозволяє визначити потенціал запровадження партисипативного підходу в процес підготовки майбутніх учителів предметів мистецького циклу Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, а саме: широке залучення стейкхолдерів, представників освітянських та мистецьких громадських організацій до розробки та вдосконалення освітніх програм; діалогічну взаємодію викладачів і студентів; спільне прийняття рішень; використання як індивідуального, так і групового потенціалу студентської аудиторії; запровадження інноваційних форм та методів навчання; участь здобувачів освіти у різноманітних опитуваннях; процес оцінювання майбутніх учителів предметів мистецького циклу; участь

здобувачів освіти у визначенні індивідуальних цілей навчання, постановці особистих освітніх цілей та способів їх досягнення.

Ключові слова: майбутній учитель, предмети мистецького циклу, партисипативний підхід, підготовка, ХНПУ імені Г. С. Сковороди, форми, методи, принципи.

Zhukov V. P. Implementation of a participatory approach in the training of future art teachers at the H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University. The article outlines the possibilities for implementing a participatory approach in the training of future arts teachers at the H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.

It has been established that the participatory approach to teacher training is a unique model in which students are actively involved in the decision-making process and share responsibility for their learning and the formation of the educational environment. This approach is based on joint creativity, active involvement of future specialists in discussions, voting and even modelling educational situations, with the aim of increasing their independence and motivation in the learning process. The leading principles of the participatory approach have been identified: joint decision-making; distribution of responsibility among participants in the educational process; development of activity and independence; formation of the educational environment; equal partnership; joint creation of knowledge; expansion of opportunities; joint changes.

It is emphasised that the departments of musical arts and fine arts at the H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University widely implement the participatory approach in organising educational activities for both bachelor's and master's degree students (specialising in A4.12 Secondary Education (Art. Fine Arts) and A4.13 Secondary Education (Art. Music)).

The study allows us to outline the possibilities of introducing a participatory approach into the process of training future arts teachers at the H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, namely: broad involvement of stakeholders, representatives of educational and arts public organisations in the development and improvement of educational programmes; dialogical interaction between teachers and students; joint decision-making; use of both individual and group potential of the student audience; introduction of innovative forms and methods of teaching; participation of students in various surveys; the process of assessing future teachers arts; participation of students in determining individual learning goals, setting personal educational goals and ways to achieve them.

Keywords: future teacher, teachers arts, participatory approach, training, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, forms, methods, principles.

Вступ. Нагальна потреба сучасного суспільства полягає в підготовці креативних, творчих фахівців, які можуть працювати як в команді, так і самостійно, пропонувати нові ідеї, приймати нестандартні рішення. Зближенню

людей, їхньому взаєморозумінню, співпраці сприяють добрі, чуйні та уважні взаємини між ними. З огляду на зазначене, можна стверджувати, що необхідною умовою професійної підготовки майбутніх учителів предметів мистецького циклу виступає організація оптимальної педагогічної взаємодії.

У науково-педагогічній літературі взаємодія розглядається як сумісна діяльність викладачів та здобувачів освіти, які виступають рівноправними учасниками освітнього процесу. Педагогічна взаємодія спрямована на практико-орієнтовану підготовку майбутніх учителів предметів мистецького циклу, забезпечує максимальне включення їх у соціально значущу діяльність шляхом використання партисипативного підходу.

На важливості використання партисипативного підходу в процесі підготовки майбутніх учителів наголошується в законі України «Про вищу освіту», Галузевій концепції розвитку неперервної педагогічної освіти та Концепції розвитку освіти України на період 2015 – 2025 рр.

У вище зазначених законодавчих актах підкреслюється, що спрямованість освітнього процесу в ЗВО на партисипативність сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу, формуванню в учасників педагогічної взаємодії високих особистісних та професійних якостей. Педагогічно цінний досвід щодо реалізації партисипативного підходу в процесі підготовки майбутніх учителів предметів мистецького циклу накопичено в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди.

Питання використання партисипативного підходу в освіті порушували такі українські науковці, як: М. Гриньова, О. Муковіз, О. Попова, Ю. Сімакова, Н. Титова, В. Ягоднікова та деякі інші.

Мета та завдання. Мета статті полягає у визначенні шляхів реалізації партисипативного підходу в процесі підготовки майбутніх учителів предметів мистецького циклу в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди.

Методи дослідження. У статті використано комплекс загальнонаукових методів – аналіз, узагальнення, систематизація, що дозволило визначити потенціал запровадження партисипативного підходу в процес підготовки майбутніх учителів предметів мистецького циклу в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди.

Результати. Під партисипативним підходом зарубіжні вчені розуміють своєрідну «орієнтацію на дослідження» (Reason & Bradbury, 2008).

Зокрема, в англomовних країнах партисипативний підхід набуває дедалі більшого значення як дослідницька стратегія в рамках проведення якісних соціальних досліджень (Bergold & Thomas, 2010; Kane, 2004).

Деякі прихильники партисипативного підходу наголошують на тому, що, окрім простої участі співдослідників в освітньому процесі, партисипативність передбачає спільний результат щодо виробництва знань, який призводить до нових ідей як з боку викладачів, так і з боку здобувачів.

У цілому, партисипативний підхід спрямований на взаємодію викладача і студентів для спільного розв'язання будь-якої проблеми, що пов'язана з організацією освітньої діяльності у ЗВО. З огляду на це, механізм такої взаємодії включає переговори з метою знаходження спільності поглядів на ту чи іншу проблему.

Варто також наголосити на тому, що лише в останнє десятиліття при організації освітнього процесу в закладах вищої освіти стало приділятися більше уваги питанню широкого залучення студентів до процесу навчання, розробці нових форм роботи, які сприяють участі студентів у навчально-пізнавальній діяльності.

Партисипативний підхід до підготовки вчителів виступає своєрідною моделлю, в якій студенти активно залучаються до процесу прийняття рішень та поділяють відповідальність за своє навчання і формування освітнього середовища. В основу зазначеного підходу покладено спільну творчість, активне залучення студентів до обговорення, голосування та навіть моделювання освітніх ситуацій, з метою підвищення їх самостійності та мотивації.

До основних принципів партисипативного підходу належать:

- прийняття спільних рішень (викладачі та студенти спільно обговорюють та приймають рішення з огляду на думки всіх учасників);
- розподіл відповідальності (студенти несуть відповідальність як за навчання, так і за формування навчального середовища в цілому);
- розвиток активності та самостійності (студенти беруть активну участь у дискусіях, «круглих столах», формулюють пропозиції, що стає їм в нагоді у розвитку комунікативних навичок; завдяки залученню студентів до процесу управління, вони стають більш самостійними та мотивованими);
- формування освітнього середовища (студенти беруть безпосередню участь у створенні навчального середовища, яке відповідає їхнім потребам);
- рівноправне партнерство (сприяє побудові неієрархічних та партнерських відносин, де всі учасники мають рівний голос та роблять свій внесок в організацію освітнього процесу);
- спільне створення знань (передбачає спільне накопичення знань, інтегруючи досвід учасників освітнього процесу для створення більш релевантних та змістовних висновків);

- розширення можливостей (надає можливість викладачам та здобувачам самостійно діяти в їхньому навчальному та дослідницькому процесі);

- соціальні зміни (сприяє досягненню соціальних змін та покращенню життя людей шляхом вирішення проблем, які безпосередньо їх стосуються) (Bergold & Thomas, 2010; Bergold & Thomas, 2012).

Вивчення освітніх програм підготовки вчителів предметів мистецького циклу в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди приводить до висновку, що до складових реалізації партисипативного підходу в процесі підготовки фахівців зазначеного профілю можна віднести:

- створення у ЗВО належних умов та установок, а також відпрацювання механізмів для покращення співпраці між викладачами та студентами;

- діалогічну взаємодію викладачів і студентів, яка побудована на паритетних засадах;

- спільне прийняття рішень викладачем та студентами;

- використання індивідуального та групового потенціалу;

- зацікавленість та добровільність усіх учасників освітнього процесу;

- спільне виявлення проблем та пошук дій для їх усунення (ОПР «Муzyчне mystetstvo v zakladakh osvity» dlia mahistriv, 2025; ОПР «Образотворче mystetstvo v zakladakh osvity» dlia bakalavriv, 2025; ОПР «Образотворче mystetstvo v zakladakh osvity» dlia mahistriv, 2025; ОПР «Serednia osvita (Муzyчне mystetstvo)» dlia bakalavriv, 2025).

Необхідно також звернути увагу на те, що можливість формування індивідуальної освітньої траєкторії забезпечується правом отримання здобувачами індивідуального графіку навчання, обрання дисциплін вільного вибору, загальний обсяг яких становить 25 % від загального обсягу кредитів ЄКТС (Vidomosti pro samoosiniuvannia osvitnoi prohramy «Муzyчне mystetstvo» dlia druhoго (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity, 2024).

Реалізуючи партисипативний підхід у процесі підготовки майбутніх учителів предметів мистецького циклу, викладачі постійно пам'ятають про те, що:

- кожен студент являє собою унікальну особистість;

- студент повинен уміти працювати як у навчальній групі, так і за індивідуальною траєкторією;

- викладач повинен толерантно ставитись до кожного студента;

- всі студенти повинні брати активну участь в аналізі проблем.

Використання партисипативного підходу викладачами кафедр музичного мистецтва та образотворчого мистецтва передбачає активне залучення всіх

зацікавлених сторін, включаючи студентів та викладачів, як рівноправних партнерів протягом усього освітнього процесу для створення релевантних, рівноправних та соціально впливових знань. Цей підхід відрізняється від традиційних підходів тим, що передбачає створення партнерських відносин, де всі учасники залучені до розробки, проведення та аналізу досліджень з метою покращення освітньої практики та вирішення реальних проблем.

Також доцільно наголосити і на тому, що партисипативний підхід заохочує критичне мислення та соціальну свідомість усіх учасників освітнього процесу.

Кафедри музичного мистецтва та образотворчого мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди широко реалізують партисипативний підхід при організації освітньої діяльності здобувачів як бакалаврського, так і магістерського рівня (спеціальність А4.12 Середня освіта (Мистецтво. Образотворче мистецтво); А4.13 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво)) (ОПР «Муzychne mystetstvo v zakladakh osvity» dlia mahistriv, 2025; ОПР «Образotvorche mystetstvo v zakladakh osvity» dlia bakalavriv, 2025; ОПР «Образotvorche mystetstvo v zakladakh osvity» dlia mahistriv, 2025; ОПР «Serednia osvita (Muzychne mystetstvo)» dlia bakalavriv, 2025).

Тісній педагогічній взаємодії учасників освітнього процесу сприяє той факт, що до розробки та обговорення освітніх програм будь-якого рівня вищої освіти залучаються стейкхолдери – викладачі Харківського фахового вищого коледжу мистецтв та Харківського фахового вищого художнього коледжу, керівники районних методичних об'єднань учителів, викладачі, вчителі, випускники університету різних років та інші зацікавлені особи.

До формулювання цілей і програмних результатів навчання запрошуються і представники освітянських та мистецьких громадських організацій (Національна всеукраїнська музична спілка, Інформаційно-дослідний центр «Інтеграція та розвиток») і наукових спільнот.

До реалізації партисипативного підходу в процесі підготовки вчителів предметів мистецького циклу залучаються як науково-педагогічні працівники університету, що мають наукові ступені, вчені та творчі звання (зокрема, заслужений художник України, заслужений діяч мистецтв України), так і висококваліфіковані фахівці, які мають великий досвід роботи в сфері культури та мистецтва (зокрема, заслужені й народні артисти України).

Успішній реалізації партисипативного підходу в процесі підготовки майбутніх учителів предметів мистецького циклу сприяють такі форми та методи навчання, як-от: групові діалоги, опитування з відкритими питаннями, спільний аналіз документів, мультимедійні та інтерактивні лекції, самостійне

навчання, виконання індивідуальних і творчих проєктів, дистанційне навчання, мозковий штурм, рольові ігри, аналіз та моделювання педагогічних ситуацій, майндмепінг, музична ілюстрація і виконавська демонстрація (аудіо і відео), складання вправ і дидактичних ігор, розроблення проєктів навчально-методичної документації, проведення індивідуальних занять з виконавських дисциплін, створення відео колажу, історії твору, віртуальної музичної подорожі, музичного кліпу, голосування, робота в парах, відкриті обговорення, пошуково-творчі методи, дискусії, групова робота, участь у дебатах, перевернуте навчання (студенти переглядають лекції та матеріали до них вдома, а час на заняттях використовується для інтерактивних заходів та обговорень), навчання на основі досліджень та технологій, проблемне навчання, створення фото- чи відеодокументальних фільмів про власний досвід, метод обговорення, тощо (Vidomosti pro samootsiniuvannia osvitnoi prohramy «Muzychne mystetstvo» dlia druho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity, 2024).

Широке використання в підготовці майбутніх учителів предметів мистецького циклу отримав і проблемно-орієнтований підхід, який покращує як комунікативні навички серед студентів, так і розвиває критичне мислення та навички навчання й інтересу до навчання.

Доцільно також звернути увагу на те, що форми і методи навчання майбутніх учителів предметів мистецького циклу відповідають вимогам студентоорієнтованого навчання, яке переносить фокус освіти з викладача на студентів, згідно з яким провідні компетентності, якими повинен опанувати здобувач, передбачають задоволення його власних потреб та забезпечують його здатність до працевлаштування.

Майбутні вчителі при організації навчального процесу обмінюються думками як один з одним, так і з викладачами щодо покращення фахової підготовки вчителів в університеті, пропонують для розгляду, особливо на практичних заняттях, теми, які тісно пов'язані з їхньою подальшою професійною діяльністю, розповідають власні історії із педагогічної практики, роблять спільні висновки.

Узагальнення відомостей про самооцінювання освітніх програм кафедр музичного мистецтва та образотворчого мистецтва приводить до висновку, що реалізація партисипативного підходу в процесі підготовки майбутніх учителів предметів мистецького циклу у Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди відбувається через:

- надання публічності інформації щодо освітніх програм;
- широке залучення стейкхолдерів як до розробки освітніх програм, їх постійного моніторингу, так і періодичного перегляду;

- створення для здобувачів вищої освіти сприятливих можливостей для гнучкої траєкторії навчання;
- стимулювання їхньої самостійної діяльності;
- широке впровадження інноваційних педагогічних технологій та створення атмосфери взаємоповаги і порозуміння як між здобувачами освіти, так і викладачами (Vidomosti pro samootsiniuvannia osvithoi prohramy «Muzychne mystetstvo» dlia druho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity, 2024).

Проведення аналізу програм підготовки вчителів мистецького циклу свідчить про те, що у Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди, з метою реалізації педагогічної взаємодії, Центр забезпечення якості освіти та Відділ менеджменту і моніторингу діяльності університету проводить постійні опитування та анкетування здобувачів освіти щодо задоволеності їх підготовкою в університеті до професійної діяльності.

Зокрема, майбутні вчителі предметів мистецького циклу беруть постійну участь у таких опитуваннях, як: «Оцінювання якості освітнього процесу»; «Ідеальний викладач очима студентів». Так, майбутні вчителі виставили більш високі бали за такими показниками, як-от: «Доступність навчальної та наукової літератури» (81,3 %), «Відповідність змісту навчального матеріалу сучасним та науковим вимогам» (75 %), «Чітка спрямованість змісту дисциплін, які вивчаються в університеті, на формування компетентностей, що необхідні майбутньому вчителю мистецького циклу» (75 %), «Обізнаність у питаннях дотримання принципів академічної доброчесності» (75 %).

Відповіді здобувачів освіти враховуються проєктною групою та відповідними кафедрами при вдосконаленні освітніх програм.

Партисипативний підхід також вимагає від учасників освітнього процесу готовності розкривати свої особисті погляди на ситуації, формулювати власні думки та ділитися досвідом. У стінах Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди майбутні вчителі предметів мистецького циклу не бояться сказати щось не так, сміливо висловлюють свої погляди та думки, навіть у тому випадку, коли вони не поділяють думок інших. Такий підхід є важливими для процесу отримання знань, презентує новий та інший погляд на питання, які вивчаються, і тим самим сприяє відкриттю нових знань (Vidomosti pro samootsiniuvannia osvithoi prohramy «Muzychne mystetstvo» dlia druho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity, 2024).

З метою забезпечення відкритості поглядів та думок, в університеті створено «безпечний простір», перебуваючи в якому, учасники освітнього процесу можуть бути впевнені в тому, що їхні висловлювання не будуть використані проти них, і що вони не зазнають жодних негараздів, якщо висловлять критичні або незгодні думки.

Реалізація партисипативного підходу у закладі вищої освіти також передбачає організацію науково-дослідницької діяльності здобувачів, яка впроваджується через моделювання майбутніми вчителями уроків для Нової української школи і їх презентацію на Всеукраїнській студентській олімпіаді за спеціальністю «Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво)».

Необхідно звернути увагу на те, що партисипативний підхід реалізується і в процесі оцінювання майбутніх учителів предметів мистецького циклу. Використання зазначеного підходу передбачає активне залучення самих студентів до процесу визначення, моніторингу та аналізу результатів їхнього навчання. Це приводить до того, що взаємовідносини між викладачами та студентами із суб'єктно-об'єктних переходять у площину суб'єктно-суб'єктних, що сприяє підвищенню відповідальності та самостійності студентів.

Як свідчить проведене дослідження, до провідних методів оцінювання студентів, які використовуються в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди, належать:

- самооцінювання: майбутні вчителі предметів мистецького циклу самостійно оцінюють свої досягнення на основі заздалегідь встановлених критеріїв. Це допомагає їм розвивати навички самоаналізу та розуміння власних як сильних, так і слабких сторін;

- взаємооцінювання: студенти оцінюють роботи чи відповіді своїх однокурсників, використовуючи ті самі критерії, що і викладач. Цей метод сприяє розвитку у здобувачів освіти критичного мислення, об'єктивності та вміння надавати конструктивний зворотний зв'язок;

- спільна розробка критеріїв оцінювання: викладачі та студенти разом обговорюють і визначають критерії, за якими оцінюватиметься конкретне завдання, проект чи предмет. Це сприяє забезпеченню прозорості процесу та підвищенню залученості студентів;

- портфоліо: студенти збирають колекцію своїх робіт за певний період та беруть участь у їх оцінці, демонструючи свій прогрес та рефлексуючи над процесом навчання;

- проведення регулярного зворотного зв'язку, що заохочує студентів до обміну думками та пошуку згоди в оцінці результатів (Vidomosti pro samoootsiniuvannia osvithoi prohramy «Muzychne mystetstvo» dlia druhoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity, 2024).

Партисипативний підхід у підготовці майбутніх учителів предметів мистецького циклу реалізується і шляхом участі здобувачів освіти у визначенні індивідуальних цілей навчання, постановці особистих освітніх цілей та

способів їх досягнення, які потім враховуються під час підсумкового оцінювання.

Ключовою вимогою щодо оцінювання студентів виступає критеріальне оцінювання, яке робить процес виставлення оцінки прозорим і зрозумілим, оскільки оцінка виставляється на основі чітких, заздалегідь відомих критеріїв, а не суб'єктивної думки викладача.

Отже, до переваг реалізації партисипативного підходу в підготовці майбутніх учителів мистецького циклу можна віднести:

- підвищення мотивації та відповідальності студентів за процес навчання та його результати;
- розвиток самостійності майбутніх учителів, які навчаються об'єктивно оцінювати себе та інших, планувати свою діяльність;
- прозорість та об'єктивність, зниження суб'єктивізму в оцінюванні;
- поліпшення якості навчання, краще розуміння вимог та критеріїв успішного виконання завдань, ефективно усунення власних помилок.

У Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди в процесі підготовки вчителів предметів мистецького циклу, з метою забезпечення об'єктивності екзаменаторів, включаються такі механізми, як проведення іспитів двома науково-педагогічними працівниками, присутність на іспиті представників студентства. На сайті університету розташована скринька довіри «Зворотний зв'язок» та телефон довіри (Kontaktna informatsiia, n. d.), де здобувачі вищої освіти можуть залишати як повідомлення, скарги, так і пропозиції у зручній спосіб.

Обговорення. Спираючись на освітні програми підготовки вчителів предметів мистецького циклу кафедр музичного мистецтва та образотворчого мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, представлено шляхи реалізації партисипативного підходу в процес підготовки фахівців зазначеного профілю.

Висновки. Отже, як свідчить проведене дослідження, до потенціалу запровадження партисипативного підходу в процес підготовки майбутніх учителів предметів мистецького циклу Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди можна віднести:

- широке залучення стейкхолдерів, представників освітянських та мистецьких громадських організацій, науково-педагогічних працівників університету та висококваліфікованих фахівців, які мають великий досвід роботи в сфері культури та мистецтва, до розробки та вдосконалення освітніх програм;
- діалогічну взаємодію викладачів та студентів, яка побудована на паритетних засадах;

- спільне прийняття рішень викладачами та студентами;
- використання індивідуального та групового потенціалу студентської аудиторії;
- запровадження інноваційних форм та методів навчання;
- участь здобувачів освіти в різноманітних опитуваннях («Оцінювання якості освітнього процесу»; «Ідеальний викладач очима студентів»), які проводяться Центром забезпечення якості освіти та Відділом менеджменту і моніторингу діяльності університету;
- процес оцінювання майбутніх учителів предметів мистецького циклу;
- участь здобувачів освіти у визначенні індивідуальних цілей навчання, постановці особистих освітніх цілей та способів їх досягнення.

ЛІТЕРАТУРА:

- Відомості про самооцінювання освітньої програми «Музичне мистецтво» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, 2024 рік. URL: https://docs.google.com/document/d/1_AHKBSIUneS1hDaTG7Wv_Gqqj4d_ysrp/edit
- Контактна інформація. URL: <http://hnpu.edu.ua/uk/contacts>
- ОПП «Музичне мистецтво в закладах освіти» для магістрів. 2025 рік. URL: http://smc.hnpu.edu.ua/files/Osvitni_programi/Osvitni_programu_magistr/2025/Muzychne_mystetstvo_v_zakladakh_osvity.pdf
- ОПП «Образотворче мистецтво в закладах освіти» для бакалаврів. 2025 рік. URL: http://smc.hnpu.edu.ua/files/Osvitni_programi/Osvitni_programu_bakalavr/2025/Obrazotvorche_mustectvo_v_zakladah_osvitu.pdf
- ОПП «Образотворче мистецтво в закладах освіти» для магістрів. 2025 рік. URL: http://smc.hnpu.edu.ua/files/Osvitni_programi/Osvitni_programu_magistr/2025/Obrazotvorche_mustectvo_v_zakladah_osvitu.pdf
- ОПП «Середня освіта (Музичне мистецтво)» для бакалаврів. 2025 рік. URL: [http://smc.hnpu.edu.ua/files/Osvitni_programi/Osvitni_programu_bakalavr/2025/Serednia_osvita_\(Muzychne_mystetstvo\).pdf](http://smc.hnpu.edu.ua/files/Osvitni_programi/Osvitni_programu_bakalavr/2025/Serednia_osvita_(Muzychne_mystetstvo).pdf)
- Се Жежась Методи організації педагогічного партнерства викладачів і студентів музичних спеціальностей у закладах вищої освіти КНР. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2025. № 58. С. 164-175.
- Bergold, J. & Thomas, S. (2010). Partizipative Forschung. In: Mey, G., Mruck, K. (eds) *Handbuch Qualitative Forschung in der Psychologie*. VS Verlag für Sozialwissenschaften. https://doi.org/10.1007/978-3-531-92052-8_23
- Bergold, J. & Thomas, S. (2012). Participatory Research Methods: A Methodological Approach in Motion. *Forum Qualitative Sozialforschung Forum: Qualitative Social Research*, 13(1). <https://doi.org/10.17169/fqs-13.1.1801>
- Kane, L. (2004). Educators, learners and active learning methodologies. *International Journal of Lifelong Education*, 23(3), 275–286. <https://doi.org/10.1080/0260/37042000229237>
- Reason, P. & Bradbury, H. (2008). Introduction. *The SAGE Handbook of Action Research. Participative Inquiry and Practice* (2nd ed.). London : Sage Publications. URL: <https://methods.sagepub.com/book/edvol/the-sage-handbook-of-action-research/toc>

REFERENCES:

- Bergold, J. & Thomas, S. (2010). Partizipative Forschung. In: Mey, G., Mruck, K. (eds) *Handbuch Qualitative Forschung in der Psychologie*. VS Verlag für Sozialwissenschaften. https://doi.org/10.1007/978-3-531-92052-8_23
- Bergold, J. & Thomas, S. (2012). Participatory Research Methods: A Methodological Approach in Motion. *Forum Qualitative Sozialforschung Forum: Qualitative Social Research*, 13(1). <https://doi.org/10.17169/fqs-13.1.1801>
- Kane, L. (2004). Educators, learners and active learning methodologies. *International Journal of Lifelong Education*, 23(3), 275–286. <https://doi.org/10.1080/0260/37042000229237>
- Kontaktna informatsiia. [Contact information]. (n. d.). URL: <http://hnpu.edu.ua/uk/contacts> [in Ukrainian].
- OPP «Muzychne mystetstvo v zakladakh osvity» dlia mahistriv. [Educational programme ‘Musical Art in Educational Institutions’ for Master's Degree Students]. (2025). URL: http://smc.hnpu.edu.ua/files/Osvitni_programi/Osvitni_programu_magistr/2025/Muzychne_mystetstvo_v_zakladakh_osvity.pdf [in Ukrainian].
- OPP «Obrazotvorche mystetstvo v zakladakh osvity» dlia bakalavriv. [Educational programme ‘Fine Arts in Educational Institutions’ for bachelor's degrees]. (2025). URL: http://smc.hnpu.edu.ua/files/Osvitni_programi/Osvitni_programu_bakalavr/2025/Obrazotvorche_mustectvo_v_zakladah_osvitu.pdf [in Ukrainian].
- OPP «Obrazotvorche mystetstvo v zakladakh osvity» dlia mahistriv. [Educational programme ‘Fine Arts in Educational Institutions’ for master's degree students]. (2025). URL: http://smc.hnpu.edu.ua/files/Osvitni_programi/Osvitni_programu_magistr/2025/Obrazotvorche_mustectvo_v_zakladah_osvitu.pdf [in Ukrainian].
- OPP «Serednia osvita (Muzychne mystetstvo)» dlia bakalavriv. [Educational programme ‘Secondary Education (Music Arts)’ for bachelor's degree students]. (2025). URL: [http://smc.hnpu.edu.ua/files/Osvitni_programi/Osvitni_programu_bakalavr/2025/Serednia_osvita_\(Muzychne_mystetstvo\).pdf](http://smc.hnpu.edu.ua/files/Osvitni_programi/Osvitni_programu_bakalavr/2025/Serednia_osvita_(Muzychne_mystetstvo).pdf) [in Ukrainian].
- Reason, P. & Bradbury, H. (2008). Introduction. *The SAGE Handbook of Action Research. Participative Inquiry and Practice* (2nd ed.). London : Sage Publications. URL: <https://methods.sagepub.com/book/edvol/the-sage-handbook-of-action-research/toc>
- Se Kezhan (2025). Metody orhanizatsii pedahohichnoho partnerstva vykladachiv i studentiv muzychnykh spetsialnostei u zakladakh vyshchoi osvity KNR. [Methods of organization of pedagogical partnership between teachers and students of music specialties in higher education institutions of the People’s Republic of China]. *Teoriia ta metodyka navchannia ta vykhovannia*. № 58. S. 164-175. [in Ukrainian].
- Vidomosti pro samoosiniuvannia osvitnoi prohramy «Muzychne mystetstvo» dlia druhoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity [Information on the self-assessment of the educational programme ‘Musical Arts’ for the second (master's) level of higher education]. (2024). URL: https://docs.google.com/document/d/1_AHKBSIUneS1hDaTG7Wv_Gqqj4d_ysrp/edit [in Ukrainian].

Інформація про автора:

Жуков Василь Павлович:

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7845-6222>, доктор філософії, доцент, докторант кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, пров. Фанінський, 3-В, м. Харків, Україна 61168
e-mail: vasil2791@gmail.com

Information about the author:

Zhukov Vasyl Pavlovych:

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7845-6222>, PhD of Educational & Pedagogical Sciences, Associate Professor, Doctoral Student of the Department of Education and Innovative Pedagogy, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Faninskyi lane, 3-B, Kharkiv, Ukraine 61168
e-mail: vasil2791@gmail.com

Цитуйте цю статтю як: Жуков В. П. Реалізація партисипативного підходу в процесі підготовки майбутніх учителів предметів мистецького циклу в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2025. № 59. С. 148-160.

DOI: <https://doi.org/10.34142/23128046.2025.59.10>

Дата надходження статті до редакції: 12.10.2025

Стаття прийнята до друку: 24.10.2025